

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

הכנת מורסן לבהמה וגיבול אוכלין

(קנ"ה ב') משנה: ונותנין מים למורסן. אבל לא גובלין (אין מערבבים המורסן במים).

מתניתין (דקתני נותן מים לתוך המורסן, דנתינת מים לא זהו גיבולו) מני? רבי יוסי בר יהודה היא; **דתניא:** (4) אחד נותן את הקמח, ואחד נותן לתוכו מים - האחרון חייב. דברי רבי. (2) רבי יוסי בר יהודה אומר: אינו חייב עד שיגבל.

(ודחי) דילמא עד כאן לא קאמר רבי יוסי בר יהודה התם (שחייב רק על הגיבול), אלא קמח דבר גיבול הוא. אבל מורסן דלאו בר גיבול הוא, אפילו רבי יוסי בר יהודה מודה.

(ומסיק) לא ס"ד, **דתניא** בהדיא: אין נותנין מים למורסן, דברי רבי. רבי יוסי בר יהודה אומר: נותנין מים למורסן.

(קנ"ו א') **תנו רבנן:** אין גובלין את הקלי (קמח קלי). ויש אומרים: גובלין.

(ומבאר) מאן יש אומרים? רבי יוסי בר יהודה היא (הסובר שרק בגיבול מתחייב, וכאן מותר לגבל כלאחר יד). והני מילי הוא דמשני (אבל לרבי הסובר שכבר בנתינת מים מתחייב, לא שייך שינוי). היכי משני? אמר רב חסדא: על יד על יד (מעט מעט)¹.

(המשך הברייתא): ושויין (ת"ק ורבי יוסי בר יהודה) שבוחשין את השתית בשבת (בכף, דהיינו גובלין).

(ומקשה) והאמרת (ברישא) אין גובלין (את הקלי לתנא קמא. ומדוע מודה שבוחשין)!

(ומתרץ) לא קשיא, הא בעבה (שאיסור גיבולה מהתורה, אין גובלין), הא ברכה (שבחישתה אינה לישה, מותר גם לתנא קמא). והני מילי (שבוחשים ברכה), הוא דמשני.

היכי משני? אמר רב יוסף: בחול, נותן את החומץ ואחר כך נותן את השתית (הקמח), (ולכן) בשבת, נותן את השתית, ואחר כך נותן את החומץ.

אמרינן משמיה דרב: גובלין (מורסן על ידי שינוי). ולא מספין (אין מאמירים שוורים). ודלא לקיט בלישניה, מהלקיטין ליה (עגל קטן שעדיין לא למד לאכול, מותר להאכילו בכוח²). והני מילי (שמותר לגבל מורסן), הוא דמשני (כרבי יוסי בר יהודה המתיר לגבל שתית עבה בשינוי).

היכי משני? אמר רב יימר בר שלמיא משמיה דאביי: שתי וערב (פעם אחת מוליך המקל שתי, ופעם אחת ערב).

(ומקשה) והא לא מערב שפיר! אמר רב יהודה: מנערו לכלי (אחר. כלומר, אחר שהולך את הכף שתי וערב, ינערו לכלי אחר. ועל ידי העירוי ההוא, יתערב ויתגבל יפה³).

1. צריך להבין את ההיתר לגבל קמח קלי מעט מעט, ובפרט לדעת הראב"ד ותוספות הסוברים דמידי דלאו בר גיבול חייב מהתורה. וראה באריכות בבה"ל (שכא, יד, ד"ה שמא) במה שחידש בטעם הדבר (שלא שייך לישה מהתורה אלא כש'ש' דבר שלא היה ראוי לאכילה גמורה קודם לכן. עיי"ש). וראה להלן.

2. אע"פ שבגלל קטנותו הוא לא יכול להחזיר האוכל. חידושי הר"ן.

3. כתב הרמב"ן (בחי') שכאן אסרו לגבל כל צרכו, אפילו על יד על יד. ואע"פ שהתירו כן בשתית גבי אדם, לא התירו בשוורים. ונראה שהטעם משום שעדיף לנו לטרוח במאכל אדם יותר ממאכל בהמה (ולא התירו חכמים טירחה כזו עבור בהמה), או משום ששתית

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

כתוב אפינקסיה דזעירי: אמרית קדם רבי, ומנו? רבי חייא, מהו לגבל? אמר: אסור. מהו לפרק? אמר: מותר.

(4) אמר רב מנשיא: חד קמי חד (מנה אחת לפני בהמה), תרי קמי תרי - שפיר דמי. תלתא קמי תרי - אסור (שלוש מנות לפני שתי בהמות באבוס אחד, הואיל ובחול אינו נותן להן כמות כזו, נחשבת טירחא שלא לצורך).⁴ (2) רב יוסף אמר: (מותר לתת לפני בהמה) קב ואפילו קביים. (3) עולא אמר: כור ואפילו כוריים.

כתיב אפינקסיה דלוי: אמרית קדם רבי, ומנו? רבינו הקדוש, על דהוו גבלין שתייתא בבבל, והוה צוח רבי, ומנו - רבינו הקדוש, על דהוו גבלין שתייתא, ולית דשמיע ליה, ולית חילא בידיה למיסר, מדרבי יוסי ברבי יהודה.⁵

שיטות הראשונים

מחלוקת רבי ורבי יוסי בר יהודה בדין לישה: נמצא למסקנה, בבבליה עבה יש לישה מן התורה. ולרבי חייב כבר משעת נתינת המים. ולרבי יוסי ברבי יהודה אינו חייב עד שיגבל. ולדידיה מותר לגבל קלי בשינוי, על יד על יד. ובבבליה רכה אין לישה מן התורה, ומודה רבי שמותר לגבל בשינוי הסדר, שייתן את החומץ בסוף.

ולעניין הלכה, **רוב הראשונים**, פסקו להקל כדעת רבי יוסי בר יהודה, שחייב רק על הגיבול. ודעת בעל התרומה, **יראים, סמ"ג, וסמ"ק**, שהלכה כרבי הסובר גם על נתינת המים מתחייב משום לש. והשו"ע פסק כר"ף וסיעתו, ובשם יש אומרים כתב כבעל התרומה.

בלילה עבה ורכה, שתית וקלי: דעת רש"י ששתית עבה היינו קלי. ודעת הרמב"ם⁷ שקלי אינו שתית⁸. ומוכח שנחלקו רבי ורבי יוסי גם בשתייתא⁹. ופירש רש"י דמיירי בבבליה עבה, ונחלקו אם מותר על ידי שינוי¹⁰. ולפי זה, ברכה לכולי עלמא בעינן שינוי. וכן מבואר בר"ף, רמב"ם, ורא"ש, שפסקו כרבי יוסי ברבי יהודה, והצריכו

אינה נאכלת בלא גיבול כל צרכו. אבל מורסן לשוורים נאכל בלא גיבול כל צרכו (ונמצא שטורח שלא לצורך). והריטב"א כתב: ומסתברא דלא פליגי הא, אדרב חסדא (שאמר לעיל גבי קלי, היכי משני על יד על יד). וכאן, כשרוצה לגבל הרבה ביחד וצריך לעשות שינוי כמו שמוזכר כאן. ודרב חסדא, כשאינו רוצה לעשות הרבה ביחד, וכיוון שכן, יגבל כדרכו מעט מעט ואוכל.

4. וכל שכן שאסור לתת שתי מנות לפני בהמה אחת. רש"י:

5. בר פלוגתיה, דהוה שרי לעיל אף בעבה ועל ידי שינוי, והיו נוהגין כמותו. רש"י.

6. או"ח שכא, יד-טז. וכן להלן (או"ח שכד, ג) סתם כהר"ף וסיעתו ובשם ויש אוסרים כתב כבעל התרומה. ואמנם בב"י כתב (או"ח שכד, ג): ולעניין הלכה כיון שהר"ף הרמב"ם והרא"ש מסכימים לדעה אחת, הכי נקטינן. ונראה שפוסק לגמרי כדעה זו. ובדעת הרמ"א דנו האחרונים (וראה ט"ז שכא ס"ק יב; מג"א ס"ק כד). מקורות - רבינו חננאל (קנ"ו א'). ר"ף (סז ב בדפיו). רמב"ם (הל' שבת כא, ג). רא"ש (סי' ג). רוקח (הל' שבת סי' סה). יראים (סי' רעד). סמ"ג (לאוין סה). סמ"ק (מצוה רפב). ספר התרומה (סי' רכ).

7. זה לשונו: "מגביל - חייב משום לש. לפיכך אין מגבלין קמח קלי הרבה, שמא יבוא ללוש קמח שאינו קלי. ומתיר לגביל את הקלי מעט מעט. אבל תבואה שלא הביאה שלישי, שקלו אותה ואחר כך טחנו אותה טחינה גסה, שהרי היא כחול, והיא הנקראת 'שתית' - מתיר לגביל ממנה בחמץ וכיוצא בו הרבה בבת אחת; והוא שיהיה רך. אבל קשה - אסור, מפני שנקראה קלש. וצריך לשנות. כיצד? נותן את השתית ואחר כך נותן את החמץ."

8. ולפיו בשתית עבה לא ברור אם אסור לגמרי, או שמותר על יד על יד. והסביר המגיד משנה שהרמב"ם גורס "והתניא אין גובלין" ולא כמו שלפנינו "והאמרת אין גובלין", והקושיא אינה מדין קלי לשתית, שהרי אלו דברים שונים, אלא מברייתא אחרת שעוסקת בדין שתית. ואכן ריטב"א (קנ"ו א', ד"ה והאמרת) גורס כן בגמרא.

9. מדאמרינן דהוה צוח רבי, על דהוו גבלין שתייתא, ולית חילא בידיה למיסר, מדרבי יוסי ברבי יהודה.

10. והיה אפשר לומר שהמחלוקת היא בשתייתא רכה, האם צריכה שינוי (רבי), או שאינה צריכה שינוי (רבי יוסי ברבי יהודה). אולם רש"י, כאמור, פירש דמיירי בבבליה עבה, ונחלקו אם יש היתר ע"י שינוי. וברכה גם לרבי יוסי ברבי יהודה בעינן שינוי.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שינוי ברכה. וכן פסק השו"ע¹⁴.

דבר שאינו בר גיבול: בפרק המביא (ביצה ל"ב ב') אמרינן קיטמא (אפר) שרי. ופירשו הרי"ף, רבינו חננאל, רש"י, ורמב"ם, דאפר מותר לגבלו (מן התורה) משום דלאו בר גיבול הוא¹². ודעת הראב"ד, תוספות, ורא"ש, דאדרבה, מידי דלאו בר גיבול, שייך ביה טפי נתינת מים זהו גיבול¹³. והשו"ע¹⁴ סתם כרי"ף ורמב"ם.

גיבול בשינוי על יד על יד: קמח קלי אינו בר גיבול. לפי הרמב"ם גיבולו אסור מדרבנן, שמא יבוא ללוש קמח שאינו קלי. וחכמים לא גזרו בשינוי על יד על יד. ולראב"ד ותוספות, גם איסור גיבול קלי מהתורה, ואפילו הכי הותר בשינוי¹⁵.

שינוי הסדר בבליה: מסיק, הא בעבה, הא ברכה. והני מילי, הוא דמשני. וכתב הרמב"ן, לרבי יוסי ברבי יהודה נמי מיבעיא לן לאוקמה ברכה, כדי להתיר לו לגבל כל צרכו ואפילו במרובה, והוא שישנה בנתינת שתית ואח"כ חומץ. מבואר מדבריו, שאף לרבי יוסי ברבי יהודה אין להתיר בעבה ע"י שינוי בסדר הנתינה¹⁶.

גיבול מורסן: פסקו רי"ף, רמב"ם, ורא"ש, כרבי יוסי ברבי יהודה, ואין גובלין מורסן, אע"פ שאינו בר גיבול. וביאר הרמב"ם "שמא יבוא לגבל העפר וכיוצא בו". ומותר לגבלו בשינוי דשתי וערב. וכן פסק השו"ע¹⁷.

היכי משני? שתי וערב: פירש רש"י: פעם אחת מוליך המקל שתי, ופעם אחת ערב. והרי"ף כתב כלומר מוליך התרווד שתי וערב ואינו חושש, כיון שאינו ממרס בידו, ולא מסבב התרווד. וכן כתב הרמב"ם. נראה מדבריהם דאפילו כמה פעמים מוליך התרווד שתי וערב ואינו חושש. והשו"ע¹⁸ פסק כהרי"ף והרמב"ם.

11. או"ח שכא, יד. מקורות - רמב"ם (הל' שבת כא, לג). רא"ש (סי' ג-ז).

12. אמנם גם דבר שאינו בר גיבול אסור לגבלו מדרבנן, ומותר לגבלו רק עם שינוי, כמבואר בגמרא, קנ"ה ב'.

13. ראה ב"י או"ח שכא, טו-טז. ושם שכד, ג. וראה מש"כ לעיל, י"ח א', סוגית נתינת מים לדיו ולקמח מתי חייב משום לש, בשם המשנ"ב והחזו"א.

14. או"ח שכא, יד. שכתב: אבל תבואה שלא הביאה שליש שקלו אותה ואח"כ טחנו אותה טחינה גסה שהרי היא כחול וכו', ומשמע מזה דבחול אין שייך לישא. והוא מדברי הרמב"ם. והרמב"ם לשיטתו שכתב אין גיבול באפר ולא בחול הגס וכו'. ודלא כהראב"ד וסיעתו הסוברים שלא אמרו אפר אינו בר גיבול אלא שאינו מחוסר גיבול ובנתינת מים לבד חייב (בה"ל ד"ה שהרי היא כחול, עיי"ש). מקורות - רמב"ם וראב"ד (הל' שבת ח, טז).

15. לכאורה לשיטתם, גם דבר שהוא בר גיבול יהיה מותר לגבלו בשינוי. אמנם בביה"ל (שכא, יד, ד"ה שמא) ביאר טעם ההיתר לתוספות, לפי שמייבשין אותו בתנור, והוא כבר ראוי לאכילה, אין זה חשוב אלא תיקון אוכל בעלמא, כמו רוטב בתוך תבשיל (וכיו"ב כתבו הרבה ראשונים לענין איסור טוחן, שהחותך דק דק דבר הראוי לאכילה קודם חיתוכו, ואינו מחוסר הכשר אחר, אינו נחשב טוחן, רק כעוסק באכילה). אי נמי משום דהוי דרך אכילה הואיל וקלי ראוי לאכילה מיד. עיי"ש. (והנושא עדיין צ"ב)

16. והמגיד משנה (הל' שבת כא, לג) כתב, ולדברי הכל מותר לבחוש מן הרכה כל צרכו ע"י שינוי בנתינת החומץ באחרונה. ולדברי רבי יוסי ברבי יהודה אפילו בעבה (לכאורה כוונתו שלרבי יוסי בר"י גם בעבה מותר לגבל אפילו הרבה אם משנה הסדר). וזה דעת הרמב"ן והרשב"א. וצ"ב. וראה ב"י וחזו"א (הל' שבת, סי' נח, ס"ק ב).

17. או"ח שכד, ג. וכתב המג"א, דדעת הרמב"ן דאם מגבל מעט מעט, שרי בלא שינוי, וכדין קמח קלי (סי' שכא, יד). ודעת המשנ"ב (ס"ק ו) וביה"ל (ד"ה מורסן) דמורסן אף מעט מעט אסור, ולא הותר מעט מעט כי אם בקלי. והטעם, דלא הותר אלא במאכל אדם, ולא לטרוח בשביל מאכל בהמה. אי נמי, דמורסן לבהמה מתאכלי אפילו אם אינו מגבל כל צרכו (היינו רק ע"י שינוי דהעברת שתי וערב), לכך לא רצו להקל בזה ע"י התירא דעל יד על יד. מקורות - רי"ף (סז ב בדפיו). רא"ש (סי' ג-ד). רמב"ם (הל' שבת כא, לד).

18. או"ח שכד, ג. מקורות - רמב"ם (הל' שבת כא, לד).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

מהו לפרק וכו', חד קמי חד וכו': רש"י פירש מהו לפרק - לתת מתוך כלי שלפני בהמה זו ולתת לפני חבירתה. חד קמי חד - מילתא באפי נפשה היא, חדא מדה שרגילין לתת לפני בהמה מותר לתת לפני בשבת, וכן תרתי קמי תרתי האוכלות באבוס אחד. **והר"ן** פירש דקאי אדלעיל; ולעניין מנערו מכלי לכלי קאמר, שמידה אחת שרגילים לתת לפני בהמה מותר לפרוק ולנער בשבת. אבל לא תלתא קמי תרי. ולעולא אפילו כור. **והרמב"ם** פירש: אם לא נתערב, מנערו מכלי לכלי עד שיתערב וכו', ומותר לערב המורסן על דרך זו בכלי אחד, ומחלק אותו בכלים הרבה, ונותן לפני כל בהמה ובהמה. ומערב בכלי אחד אפילו כור, ואפילו כוריים. **והשו"ע**¹⁹ פסק **כרמב"ם**.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שכא)

יד. אין מגבלין (פי' נתינת מים בקמח נקרא גבול) קמח קלי, הרבה, שמא יבא ללוש קמח שאינו קלי. ומתיר לגבול את הקלי מעט מעט. אבל תבואה שלא הביאה שלישי שקלו אותה, ואחר כך טחנו אותה טחינה גסה, שהרי הוא כחול והיא הנקראת שתיתא, מתיר לגבול ממנה בחמץ וכיוצא בו הרבה בבת אחת; והוא שיהיה רך, אבל קשה, אסור מפני שנתאה כלש. (ואפלו ברוך) צריך לשנות. כיצד? נותן את השתיתא ואחר כך נותן את החמץ.

טו. חרדל שלשו מערב שבת, למחר יכול לערבו הן בידי הן בכלי ונותן לתוכו דבש ולא יטרף לערבו בכח, אלא מערבו מעט מעט.

טז. שחלים שדכן מערב שבת, למחר נותן יין וחמץ ולא יטרף, אלא מערב. וכן שום שדכו מערב שבת, למחר נותן פול וגריסין ולא יטרף, אלא מערב. **הגה:** ויש אומרים דלא יערב בכך, אלא בידי (אור זרוע ומרדכי סוף פרק תולין). ויש אומרים דהא דשרי לערב משקה בחרדל דוקא שנתנו מבעוד יום, אבל בשבת אסור לתת משקה בחרדל או בשום, הכתושים, משום לש.

הגה: ואם נתן האכל תחלה ואחר כך החמץ או היין ומערבו באצבעו, שרי דהוי שנוי כמו בשתיתא דלעיל. וכן נוהגין להתיר על ידי שנוי; ומקום שדרכו לעשות כך בחל, יתן בשבת החמץ תחלה ואחר כך האכל.

(או"ח, הלכות שבת, סימן שכד)

ג. אין גובלין מורסן לבהמה או לתרנגולים; אבל נותנים בו מים ומעביר בו תרוד או מקל שתי וערב, כיון שאינו ממרס בידי ולא מסבב התרוד או המקל, מתיר. ומנערו מכלי אל כלי כדי שיתערב; ומתיר לערב המורסן בדרך זה בכלי אחד, ומחלק אותו בכלים הרבה ונותן לפני כל בהמה ובהמה; ומערב בכלי אחד אפלו כור ואפלו כורים. ויש אומרים לתן מים על גבי מורסן בשבת, ולא אמרו שמוליק בו שתי וערב אלא כשהיו המים נותנים עליו מבעוד יום (ועין לעיל סי' שכא, טז, גבי שום וחרדל כיצד נוהגין).

19. או"ח שכד, ג. מקורות - רמב"ם (הל' שבת כא, לד).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

חיתוך דלועים ונבלה לפני בהמה

(קנ"ו ב') **משנה:** (1) מחתכין (בשבת) את הדלועין (שנתלשו בערב שבת) לפני הבהמה (כדי שתאכלם. אף על פי שסתם דלועים עומדים למאכל אדם), ואת הנבלה (שנתנבלה בשבת, מחתכים) לפני הכלבים (אע"פ שבערב שבת בין השמשות היתה עומדת לאדם). (2) רבי יהודה אומר: אם לא היתה נבלה מערב שבת, אסורה. לפי שאינה מן המוכן (בבין השמשות לכלבים).

איתמר - אמר עולא: הלכה כרבי יהודה. ואף רב סבר הלכה כרבי יהודה. מדכרכי דזוזי (מחצלות בספינות לכיסוי פרקמטיא שבהן), דרב אסר. ואף לוי סבר הלכה כרבי יהודה. ושמואל אמר: הלכה כרבי שמעון. ואף רבי יוחנן אמר הלכה כרבי שמעון.

(קנ"ז א') פליגי בה רב אחא ורבינא - חד אמר: בכל השבת כולה הלכה כרבי שמעון, לבר ממוקצה מחמת מיאוס; ומאי ניהו? נר ישן. וחד אמר: במוקצה מחמת מיאוס נמי הלכה כרבי שמעון, לבר ממוקצה מחמת איסור; ומאי ניהו? נר שהדליקו בה באותה שבת (והיה דולק בין השמשות). אבל מוקצה מחמת חסרון כיס, אפילו רבי שמעון מודה.

גרסינן לעיל **בפרקין (קנ"ה ב')**:

תא שמע: מחתכין את הדלועין לפני הבהמה, ואת הנבלה לפני הכלבים. מאי לאו, דלועין דומיא דנבלה, מה נבלה דרכיכא, אף דלועין דרכיכא, אלמא טרחינן באוכלא, ותיובתא דרב יהודה (שהתיר רק לשוויי אוכלא)!

אמר לך רב יהודה: לא, נבלה דומיא דדלועין; מה דלועין דאשוני, אף נבלה דאשוני. והיכי משכחת לה? בבשר פילי. אי נמי, בגורייאתא זוטרי.

שיטות הראשונים

חיתוך דלועים תלושים דווקא: בפרק אין צדין (ביצה כ"ז ב') אמרינן דתנא קמא דמתניתין רבי שמעון דלית ליה מוקצה. והעלו **הרי"ף והרא"ש** דהלכה כרבי שמעון. וכן פסק **הרמב"ם**. ומחתכין את הדלועין, פירש רש"י התלושין. ומיהו סתמן לאו למאכל בהמה קיימי אלא לאדם. וכן כתב הרא"ש²⁰. וכן פסק **השו"ע**²⁴.

חיתוך נבילה לפני הכלבים: כתב **רש"י**²², דאפילו בנתנבלה היום שרי. ונחלקו אמוראים (שבת מ"ה ב', ביצה כ"ז ב') אם דווקא במסוכנת התיר רבי שמעון, או אפילו בבריאה שמתה. ומדברי **רי"ף, רמב"ם, רא"ש, ורבינו ירוחם** נראה,

20. ואשמועינן מתניתין, דלית בהו משום שוויי אוכלא למר, ומשום מטרר באוכלין למר. רא"ש. כלומר דאם נתלשו בו ביום אפילו לרבי שמעון אסור לטלטלם. דאף על גב דלית ליה מוקצה אלא בגרוגרות וצמוקים דדחיניהו בידים, מחובר כיון דלא לקטו מבעוד יום אקציניהו מדעתיה ודמי לגרוגרות וצמוקים וכמו שפירש רש"י בפרק אין צדין (כ"ד ב', ד"ה אם יש מאותו) וכתב כן שם הרא"ש (סי' ב). ב"י.

21. או"ח שכדו, מקורות - רי"ף (סז ב בדפיו). רא"ש (סי' ה). רמב"ם (הל' שבת כא, יח).

22. רש"י פירש (שבת קנ"ו ב'; פרק אין צדין, כ"ז ב', ד"ה ואת הנבלה) דאפילו בנתנבלה היום שרי, מדפליג עלה רבי יהודה ואמר אם לא היתה נבלה מערב שבת, אסורה.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

בעזרה ש"ת
יש אב תש"פ
מסכת: שבת | פרק: כד | דף: קנ"ו

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שפסקו להלכה שמוותר לחתך נבילה לפני הכלבים, בין בריאה בין מסוכנת²³. וכן פסק השו"ע²⁴.
נבילה דומיא דדלועין: מסקנת הגמרא לעיל, דאליבא דרב יהודה, דקיימא לן כוותיה, דסבר שוויי אוכלא משוינו,
ומטרח באוכלא לא טרחינו, הא דמחתכין נבילה לכלבים, דוקא בנבילה קשה, שאי אפשר לאכלה בלא חתיכה.
וכן פסק ריא"ז. אמנם רי"ף, רמב"ם, ורא"ש, השמיטו פרט זה²⁵. והשו"ע²⁶ פסק כריא"ז.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שכד)

- מחתכין דלועין לפני בהמה, והוא שנתלשו מאתמול.
- מחתכין נבילה לפני הכלבים אפלו נתנבלה היום, בין שהיתה מסוכנת בין שהיתה בריאה. והני מלי בנבלה הקשה שאי אפשר להם לאכלה בלא חתיכה, אבל אם היתה ראויה להם בלא חתיכה, לא, דמטרח במה שהוא ראוי לא טרחינו (ועין לעיל סי' שכ"א אם מתר לחתכו דק דק לפני עופות).

23. אמנם במסכת ביצה, אהא דתנן (כ"ז ב') תנן בהמה שמתה לא יזיזנה ממקומה ואמרינן בגמרא (שם) לימא תנן סתמא דלא כרבי שמעון דשרי לחתך נבלה לכלבים. אפילו תימא רבי שמעון, מודה רבי שמעון בבעלי חיים שמתו, כתבו הרי"ף (יד ב בדפיו) ורא"ש (סי' ח): תרגמא זעירי בבהמת קודשים והיתה מסוכנת מערב יום טוב. וטעמא דבהמת קודשים דאין מאכילין אותה לכלבים, הא דחולין שרי לטלטולי, דכיון דמסוכנת היא מערב יום טוב, דעתיה עילויה מאתמול להאכילה לכלבים, הילכך שרי לטלטלה לדברי הכל. וכתב ב"י לתרץ, דשאני התם דיום טוב הוא, וביו"ט קיימא לן כרבי יהודה דאית ליה מוקצה, כמו שכתבו הרי"ף בסוף ביצה (כב א בדפיו) והרמב"ם (יום טוב א, ז); אבל בשבת דקיימא לן כרבי שמעון, אפילו היתה בריאה מבעוד יום שריא. והטעם, כיון דאיסור מוקצה מדרבנן הוא אזלינן לקולא. ולכן כתבו הרי"ף והרא"ש בסוף שבת, מתניתין דמחתכין את הנבלה לפני הכלבים סתם, ולא העמידוהו במסוכנת דוקא. וגם הרמב"ם ורבינו ירוחם, בענין שבת, התירו לחתך הנבלה לפני הכלבים ולא חילקו בין בריאה למסוכנת, ובהלכות יום טוב חילקו ביניהם. ב"י.

24. או"ח שכד, ז. על מה שכתב השו"ע (שכד, ז), מחתכין נבילה לפני הכלבים וכו' "בין שהיתה בריאה", כתב משנ"ב (ס"ק ז): ובספר א"ר מסתפק (שעה"צ ס"ק טז: אבל בחולה קצת מבעוד יום מותר לר' שמעון וקיימא לן כוותיה) בבריאה דלא היתה דעתו כלל מבע"י שתמות ויאכיל ממנה לכלבים דיהיה אסור בטלטול לכו"ע משום מוקצה וכן בבאור הגר"א לא בריאה ליה בזה. מקורות - רמב"ם (שבת כא, יח; שביית יו"ט ב, טז). רבינו ירוחם (נתיב יב, ח"י; נתיב ד, ח"ד). רי"ף (שבת סז ב; ביצה יד ב, בדפיו). רא"ש (שבת כד, סי' ה; ביצה ג, סי' ח).

25. ראה אריכות בב"י.

26. או"ח שכד, ז. מקורות - ריא"ז (פסקים, הלכה ג, סעי' ב).